

Daniel REYNAUD

INVADAȚII INVADÂNDU-I PE INVADATORI – „TESTAMENT” – ANTOLOGIE DE POEZIE ROMÂNĂ ÎN LIMBA ENGLEZĂ

În anii 70, studiind literatura în Australia, acopeream un teritoriu previzibil pentru nivelul universitar al acelei perioade. Textele canonice de literatură engleză erau Chaucer, Shakespeare, Austen,

Dickens, Wordsworth, T. S. Eliot, Bernard Shaw și alți grei ai literaturii britanice. Studiam de asemenea câțiva scriitori reprezentativi americani: Mark Twain, Robert Frost, Walt Whitman și Steinbeck. Trăind în Australia, bineînțeles că era inclusă literatura națională, de la scriitori precum Henry Lawson și Banjo Patterson, până la laureați ai premiului Nobel, spre exemplu Patrick White. Până și literatura de peste Marea Tasmaniei era reprezentată printr-o nuvelă din Noua Zeelandă. Pe de altă parte studiul nostru acoperea și mari lucrări, în traducere, din Europa. Deși acestea nu erau cuprinzătoare, eram familiarizați cu literatură franceză, germană, rusă și chiar norvegiană – Camus, Goethe, Kafka, Tolstoy, Dostoevsky, Cehov și Ibsen, asigurându-ne astfel că avem ceva cunoștințe în legătură cu splendorile literaturii europene. Doisprezece ani mai târziu, reîntorcându-mă la universitate ca lector, lucrurile se schimbaseră. Nici o universitate care se respecta nu mai neglijă acum scriitoarele sau vocile literaturii post-coloniale din Africa, India, Asia de Sud-Est, zona Pacificului și America de Sud. Am predat majoritatea acestor literaturi, dar cu toate acestea, existau încă spații goale, tăceri nemișcate.

Aici își face intrarea în scenă un fanatic al literaturii, ușor obsesiv, departe de limba lui nativă, de rădăcinile lui cultural-literare, exilat în cel mai îndepărtat colț posibil. Era de fapt un exilat dublu, nu numai geografic, ci și profesional, trăind într-o profesie străină de literatură, precum Managementul Asigurării Calității și Psihologia Organizațiilor etc. Totuși, pasiunea l-a ținut aproape de patria lui. Deși a trăit în Noua Zeelandă sau Australia, Daniel Ioniță a continuat să urmărească literatura care apărea „acasă”, și dorea să-i găsească un loc în lumea cea nouă în care trăia. Așa a început proiectul său de a traduce o selecție reprezentativă de poezie română în limba engleză, un proiect care, în cele din urmă, m-a prins și pe mine în vârtejul lui.

Daniel m-a rugat să mă implic în stagiul final al traducerii, sperând să se asigure că noile haine lingvistice ale poemelor vor arăta bine în engleză, reținând în același timp

substanța românească. Având origine franceză (franceza a fost prima limbă de comunicare pentru mine), a fost o mare plăcere să mă angajez în acest dialog care încerca să captureze romantismul poeziei de origine latină, transferându-l într-o funcționalitate solidă, tipic anglo-saxonă. Prin acest proiect, Daniel Ioniță a acoperit un spațiu gol pentru mine.

Deși educat în literatura universală, nu cunoșteam aproape nimic din literatură țărilor „din mijloc”, acele țări mici și vulnerabile înfipite de la nord la sud, undeva între Germania și Rusia, care rămân ascunse privirilor lumii, afară de faptul că cineva decide să asasineze vreun arhiduce austriac în Bosnia, sau altcineva invadează Polonia, sau reclamă teritorii „pierdute” declanșând astfel noi conflagrații militare. Totuși și în aceste națiuni mici se nasc, trăiesc și mor oameni care trec prin aceleași experiențe de viață ca și noi toți ceilalți: imaginație și plictis, dulce și amar, triumf și tragedie. De fapt, probabil că aceste simțăminte sunt trăite și mai intens în aceste zone, deoarece aceste popoare au fost bânuite de unele din cele mai drastice evenimente ale istoriei umane, aflându-se prinse între marile puteri politice. Una din aceste țări „mici” este țara de origine a lui Daniel, România. (Trebuie să fiu circumspect în a eticheta alte locuri ca fiind „mici”: din perspectivă geografică, România este mică în comparație cu întinsele spații goale ale țării mele, Australia, dar populația este aproximativ egală ca număr. Dacă e să adăugăm diaspora românească din Italia, Spania, Franța și Lumea Nouă, vorbitorii de limbă română sunt cel puțin egali ca număr cu locuitorii Australiei, așa că mă întreb ce înseamnă, de fapt, „mic“?)

Agățată oarecum necomfortabil (politic vorbind) ca un avanpost al latinității într-o mare slavă și binecuvântată cu sol abundent, câmpii fertile și petrol, România a creat o poezie care reprezintă ecourile propriei istorii. Colonie romană în trecutul îndepărtat, teritoriul de azi al României străjuia granița imperială împotriva barbarilor care veneau să prădeze Europa. De la căderea Imperiului Roman, România a simțit apăsarea tuturor invadatorilor: triburi germanice, huni, slavi, mai târziu Hoarda de Aur și Imperiul Otoman – cu toții lăsându-și amprenta asupra populației. Conduși de ruși, unguri, turci și greci, având minorități semnificative de origine germano-saxonă și maghiară, România a absorbit influențele tuturor acestora. Spre exemplu, dacă vei călători prin țările vecine savurându-le bucătăriile și apoi vei vizita România, vei gusta din nou toate aceste gusturi și arome care au influențat și bucătăria românească. Și precum mâncarea, limba română a absorbit cuvinte și expresii slave, maghiare, germane, franceze, italiene, turcești și grecești. Privește doar la fețele de pe stradă și vei vedea amprenta genetică a multor părți ale Europei, și chiar și ale Asiei. Și totuși, și totuși... România este în mod distinct românească. Cumva, în acest maelstrom genetic, toate aceste texturi culturale s-au țesut într-un tipar care enunță clar și fără greșală „România”, reținând în același timp toate celelalte influențe.

Poezia ei este poezia unei țări care a suferit tirania de secole a asupritorilor străini, precum și independența și gloria de scurtă durată dăruită de eroi precum Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Vlad Dracul III (intrat în conștiința vestului prin propaganda media cu privire la Vlad Țepeș, interpretat ca fiind monstruosul Dracula). România a cunoscut și tiranii native, atât în timpuri medievale, cât și prin despoți mai recent, regali și comuniști, care au contribuit la suferința poporului. În acest context constrâns de asemenea factori, în prima parte a secolului XIX a avut loc un Risorgimento românesc, care a început să rupă în mod gradat cătușele de secole ale asupririi unor imperii precum cel Otoman, Austro-Ungar și Rusesc.

În cadrul dezvoltării acestor aspirații naționaliste a avut loc trezirea interesului cu privire la limba română, la literatura și cultura națională. Modelele folosite au fost cele ale țărilor latine surori, în special Franța și Italia, conducând la un simțământ al românismului, ridicat împotriva hegemoniilor turcești, ungurești și rusești. Alfabetul a fost schimbat de la cel chirilic la cel latin, iar literatura națională a început să fie cultivată în mod conștient ca parte din largă scenă culturală națională, care a înflorit în această perioadă în mod comparabil cu cele mai bune tradiții naționale ale oricăror altor țări.

Ca rezultat, în prima parte a secolului XX, România se mândrea cu scriitori care au influențat și condus cultura universală în mod decisiv: poetul Tristan Tzara, fondatorul mișcării de avangardă dadaiste, cercetătorul în istoria religiilor Mircea Eliade, și, într-o mai mică măsură, poetul și dramaturgul Eugen Ionescu (mai bine cunoscut în lumea vorbitoare de engleză sub numele francofon de Eugène Ionesco), o figură proeminentă a teatrului absurd. Luminozitatea sufletului literar românesc a fost îmbogățită de istoria proprie, traumatică și glorioasă în același timp, iar poezii români au sorbit adânc din izvoarele tristeții și bucuriei poporului. Dar va putea literatura română să supraviețuiască ultimele și celei mai agresive forme de imperialism cultural – limba engleză, această mare devoratoare care invadează întreaga planetă și înghite culturi și limbi vulnerabile? Da! În mod hotărât, da! Identitatea unică a României a supraviețuit invaziilor și ocupațiilor de aproape două milenii și s-a reșezat triumfătoare în era modernă. Volumul acesta pe care-l țineți în mâini este testamentul (sic!) acestei rezistențe. Invadându-l pe invadator, aceste poeme proclamă indentitatea lor românească chiar în limba acestui cuceritor imaginat. Făcând tranziția în engleză, aceste versuri se imprimă în conștiința lumii vorbitoare de limbă engleză, reamintind acestei limbi potențial monolitice că există și alte rezonanțe, alte sensibilități care trăiesc azi în lume și care somează să fie auzite – fiind mult prea rezistente pentru a fi înghițite de uniformitatea engleză.

În aceasta constă, după părerea mea, importanța acestui volum: transferă această voce distinct românească în limba engleză, făcând astfel auzit accentul românesc al acestor poeme prin cuvintele limbii engleze. Prezentul volum este un pod, o poartă prin care România își face simțită existența în această nouă lingua franca, și în același timp permite accesul vorbitorilor de limbă engleză în lăuntrul sufletului românesc. Și ca întodeauna când traversăm granițe culturale, ne regăsim într-o situație cu totul nouă, dar în mod straniu familiară. Pe de o parte pătrundem într-o lume de experiențe, commune umanității întregi. Însă în același timp această experiență este exprimată cu o voce care provine din suma totală a rezonanțelor istorice și culturale care fac ca România să fie România.

Associate-Profesor Daniel REYNAUD
Avondale College of Higher Education
New South Wales, Australia
februarie 2015

THE INVADED INVADING THE INVADERS – „TESTAMENT” – ANTHOLOGY OF MODERN ROMANIAN VERSES (SECOND EDITION)

In the late 1970s, when I studied literature in Australia for my first degree, we covered the predictable territory for university literature courses of the era. There were the canonical texts of English literature: Chaucer, Shakespeare, Austen, Dickens, Wordsworth, T. S. Eliot and Bernard Shaw, along with many other British literary heavyweights. Then of course, American literature with a sampling of Mark Twain,

Robert Frost, Walt Whitman, and Steinbeck. And, being in Australia, there was naturally our own national literature, from the famed bush writers such as Henry Lawson and Banjo Patterson, through to Nobel-laureate Patrick White. There was even room to taste a bit of literature from across the Tasman Sea: one New Zealand novel was included in the course.

Then there was a representation of great European works in translation. While this was far from comprehensive, we were introduced to some French, German, Russian and even Norwegian writers: Camus, Goethe and Kafka, Tolstoy, Dostoevsky, Chekov, and Ibsen, ensuring that we had some consciousness of the splendours of European literature.

Twelve years later I returned to the university scene as a lecturer. Things had changed. No self-respecting university would now overlook the important contributions of women writers, or of the many voices of postcolonial writing from Africa, India and south-east Asia, the Middle East, the Pacific and the rest of the Americas. And much of this I taught. But in all of that, there were still gaps, still silences.

Enter one mildly obsessive literature fanatic exiled about as far as he could get from his native linguistic, cultural and literary roots. He was in fact a double exile, not just geographically but also professionally, into strange, remote occupations such as Quality Assurance Management and Corporate Psychology. Yet his own passion kept him in touch with his distant homeland. Even in New Zealand and Australia, Daniel Ioniță followed the latest writing emerging from “home”, and longed for it to find a place in the new world in which he now lived.

So began Daniel’s project to translate a representative selection of Romanian poetry into English, a project that eventually sucked me up in its path. He asked me to be involved in the later stages of the translation, hoping to ensure that the new linguistic clothes the poems wore would look good in English while still retaining their particular Romanian cut. With my French background (French was actually my first language), it was a delight to engage in the dialogue of trying to capture the romance of Latin-based poetry in its sturdy, functional Anglo-Saxon equivalent. And in doing so, Daniel Ioniță helped close a gap for me. Ostensibly schooled in the literature of the world, I knew virtually nothing of the literature of the European lands-in-between, those many little nations vulnerably wedged from north to south in a belt somewhere between Germany and Russia, and which escape the world’s gaze except when someone shoots an Austrian Archduke in Bosnia, or invades Poland, or tries to reclaim “lost” borderlands, sparking another round of military conflagration.

And yet in those little nations, people are born, live and die through precisely the same set of experiences that we all do: glorious imagination and dull drudgery, sweetness and bitterness, triumph and tragedy. Indeed, perhaps they experience these things more intensely than many of us, for these nations have been subjected to some of the greatest highs and lows in human history, as the unfortunate meat in the sandwich of Great Power politics.

One of those “little” countries is Daniel’s homeland, Romania. (I need to be careful when labelling other places “little”: geographically

Romania is just a sliver of a country compared to Australia, yet its population just about equals that of my own vast but largely empty country. Throw in the Romanian diaspora

from the borderlands, as well as Italy, Spain, France and the New World, and Romanian speakers easily match Australian numbers – so just what does “little” mean?)

Perched somewhat uncomfortably as the easternmost Latin outpost in a Slavic sea, and blessed with sun-drenched fertile plains and abundant oil, Romania has created poetry that holds the echoes of its history. Its origins were as a Roman colony guarding the imperial frontier against the barbarians who threatened to spill into Europe and claim its booty. It has felt the heel of virtually every invader of Europe since the fall of the Roman Empire: Germanic tribes, Huns, Slavs, and later the Mongolian Golden Horde and the Ottoman Turks left an imprint on the shattered population. Ruled by Slavs, Hungarians, Turks and Greeks, and having significant German-Saxon and Hungarian minorities, Romania has absorbed the flavours of them all. Just travel the nations surrounding Romania and sample their cuisine – then cross into Romania and eat again to savour the influences of a babel of cooking pots on the Romanian palate. And like its food, the Romanian language has absorbed words and expressions of Slavic, Hungarian, German, French, Italian, Turkish and Greek origin. Look into the faces and we see the genetic imprint of most of Europe and parts of Asia. And yet, and yet... it is still distinctively Romanian.

Somehow this genetic melting-pot, these flavours, these cultural textures, have been woven into a pattern that unmistakeably cries out “Romania”, even as we recognise the “otherness” of some of the influences. And its poetry is that of a land that has known the tyranny of centuries of foreign oppressors, and the fleeting glories of medieval national independence with home-grown heroes such as Ștefan cel Mare (Stephen the Great), Mihai Viteazul (Michael the Great) and Vlad III Dracul (who entered Western consciousness mediated through the propaganda of his enemies as Vlad the Impaler, the monstrous Dracula).

And it has known its own native tyrannies as well, in the form of some of those same medieval heroes, and more recent despots, royalist and Communist, who have added to the miseries of the people. In this politically constrained environment, a cultural renaissance, a Romanian Risorgimento, began in the early part of the 1800s, gradually throwing off the shackles of centuries of rule by the great empires that dominated their region: the Ottomans, Austria-Hungary and Russia. Feeding nationalistic political aspirations was a revival of interest in Romanian language, literature and culture.

The models were from fellow Latin countries, particularly France and Italy, and the renewed sense of Romanian-ness could be asserted against Turkic, Hungarian and Russian hegemony. The alphabet was switched from the Cyrillic to the Roman, and a national literature was consciously cultivated as part of a broader Romanian art scene, which flourished into a corpus comparable with the best in any other national tradition.

Indeed in the first half of the twentieth century, Romania could boast about influential writers who led the world: poet Tristan Tzara a founder of the Dadaist movement, religious historian and philosopher Mircea Eliade, and, to a lesser extent, poet and playwright Eugen Ionescu (better known in the English-speaking world by his Frenchified name of Eugène Ionesco), a prominent figure of the Absurdist theatre. The particular luminosity of the nation’s literary soul has been enriched by its own traumatic and glorious history, and its poets have drunk deeply from the wells of national anguish and bliss.

But can Romanian literature survive the latest and most aggressive form of cultural imperialism – that great devourer, the English language, which is invading the whole planet and gobbling up vulnerable cultures and languages? Yes! Resoundingly, yes. Romania's unique identity, founded in a brief century of Roman settlement, has survived the occupations and invasions of the better part of two millennia, and has triumphantly reasserted itself in the modern era.

Indeed, this volume that you now hold is testament (sic!) to its resilience. By invading the invader, these poems proclaim their Romanian identity in the language of the imagined conqueror. In making the transition to English, these verses imprint themselves on the consciousness of the English-speaking world, reminding a potentially monolithic language that there are other resonances, other sensibilities, alive in the world that demand to be heard, that are too resistant to be swallowed up in English uniformity. Hence, in my view, the importance of this volume: it brings that distinctive Romanian voice to the English language, helping us hear the Romanian accent through the English words of these poems. It is a bridge, or a gate, allowing Romania to make its presence felt in the new lingua franca, and at the same time giving English speakers access deep inside the Romanian soul. And, as always when we cross cultural boundaries, we find ourselves in an entirely-new-yet-strangely familiar home. On the one hand we sense a world of experiences that are common to all humanity. And yet, this world is presented to us with a voice that can only have come from the sum total of historical and cultural resonances that make Romania, Romania.

Associate-Profesor Daniel REYNAUD
Avondale College of Higher Education
New South Wales, Australia
February 2015

Prof.Dr. Daniel Reynaud este decanul facultatii de arte la Avondale College, Australia, și a contribuit în rol de consultant lingvistic la traducerea volumului „Testament - Antologie de Poezie Română” editia a doua - versiune bilingva (Româna/Engleza) - autor Daniel Ioniță, cu Eva Foster, Daniel Reynaud și Rochelle Bews - Editura Minerva 2015)

Prof.Dr. Daniel Reynaud is the Dean of the faculty of Arts at Avondale College of Higher Education – Australia. He helped as a linguistic consultant for the second edition of Testament – Anthology of Modern Romanian Verse – by Daniel Ionita, with Eva Foster, Daniel Reynaud and Rochelle Bews – published by Editura Minerva in January 2015